

Вимоги до органів внутрішнього контролю в професійних учасниках ринку капіталу (підрозділ управління ризиками).

СТАНДАРТ N 4

"Корпоративне управління в професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків. Організація та функціонування системи внутрішнього контролю в професійних учасниках, які не належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес та до системно важливих професійних учасників"

III. Система внутрішнього контролю професійного учасника

3. Організація функціонування підрозділу з управління ризику

1. Професійні учасники повинні визначити схильність до ризиків та прийнятний рівень ризику, розробити, запровадити, підтримувати адекватні внутрішні документи та процедури, спрямовані на управління ризиками, які стосуються діяльності, процесів і систем професійного учасника, а також вживати ефективні заходи, спрямовані на мінімізацію зазначених ризиків з врахуванням схильності до ризиків та прийнятного рівня ризику. При цьому професійні учасники повинні брати до уваги економічну сутність, обсяг та складність операцій, які ними здійснюються, та перелік послуг, які надаються в межах такої діяльності.

2. З метою забезпечення виконання вимог, передбачених пунктом 1 цієї глави, професійні учасники повинні створити та підтримувати постійно діючий та ефективний підрозділ з управління ризиками або визначити окрему посадову особу (ризик-менеджера), який (яка) діє незалежно від функціональних підрозділів професійного учасника на підставі положення про підрозділ з управління ризиками (ризик-менеджера), затвердженого органом, відповідальним за здійснення нагляду, та виконує наступні функції:

1) забезпечує розробку та вносить на розгляд комітету з управління ризиками проекти внутрішніх документів (або змін до них), які регулюють функціонування підсистеми управління ризиками професійного учасника з урахуванням, у тому числі, особливостей здійснюваних ним видів професійної діяльності на ринках капіталу, характеру та обсягів операцій, що здійснюються ним під час провадження такої діяльності, а також ризиків, властивих такій діяльності. До таких внутрішніх документів, зокрема, належать стратегія управління ризиками, політика (положення) про управління ризиками, декларація схильності до ризиків, інші документи, які згідно з законодавством та/або внутрішніми документами професійного учасника стосуються діяльності підсистеми управління ризиками та підлягають затвердженню органом, відповідальним за здійснення нагляду. При здійсненні розробки зазначених внутрішніх документів та змін до них підрозділом з управління ризиками

забезпечується проведення обміну інформацією та консультації з особами, які здійснюють виконавчі функції, розглядаються пропозиції, що надавалися з цього приводу виконавчим органом професійного учасника.

Внутрішні документи, які регулюють функціонування підсистеми управління ризиками професійного учасника, встановлюють:

у стратегії управління ризиками - зокрема, основні цілі управління ризиками, перелік суттєвих (істотних) ризиків із зазначенням видів операцій, які генерують ці ризики, принципи та підходи щодо визначення прийняттого співвідношення дохідності та ризиків, загальні принципи управління ризиками. В залежності від виду професійної діяльності на ринках капіталу для професійного учасника щонайменше суттєвими (істотними) можуть вважатись кредитні, операційні, ринкові ризики та ризики ліквідності, інші ризики, визначені законодавством або внутрішніми документами професійного учасника;

у політиці (положенні) про управління ризиками - зокрема, в розрізі кожного із суттєвих ризиків мету, завдання та принципи управління ризиком, організаційну структуру процесу управління ризиком з урахуванням розподілу функцій учасників процесу, їх повноваження, відповідальність та порядок взаємодії; перелік лімітів для контролю за ризиком та порядок їх установаження за ризиками, що піддаються кількісному вимірюванню; підходи щодо виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення ризику; перелік та зміст форм управлінської звітності щодо ризику, порядок та періодичність/терміни їх надання визначеним у цьому документі учасникам процесу управління ризиками, інші положення згідно з законодавством та рішенням професійного учасника. Політика (положення) про управління ризиками професійного учасника є сукупністю політик (положень) про управління різними групами та видами ризиків, які можуть бути оформлені як один документ або як окремі документи;

у декларації схильності до ризиків - зокрема, сукупний рівень схильності до ризику (ризик-апетиту) та види ризиків, які професійний учасник має намір приймати та утримувати для досягнення цілей бізнес-плану (бізнес-стратегії), максимальний рівень допустимого для професійного учасника ризику, виходячи із розміру наявних ресурсів (капіталу та потреб у ліквідності) та з урахуванням вимог обов'язкових для дотримання нормативів, рівень схильності до ризиків (ризик-апетиту) щодо кожного з видів ризику (індивідуальний рівень), який має стати основою для встановлення лімітів, види ризиків, яких професійний учасник має уникати, внутрішні та зовнішні чинники та обмеження, що впливають на прийняття професійним учасником ризиків, інші показники згідно з законодавством та рішенням професійного учасника, інші відомості, визначені законодавством або внутрішніми документами професійного учасника.

Стратегія управління ризиками та декларація схильності до ризиків можуть бути складовими частинами політики (положення) управління ризиками, якщо така політики (положення) управління ризиками оформлена як один документ.

Професійні учасники зобов'язані якнайшвидше (в мінімально можливий розумний строк після затвердження) розмістити на своєму вебсайті стратегію управління ризиками або витяг з політики (положення) про управління ризиками в частині стратегії з управління ризиками та своєчасно оновлювати її у разі внесення змін до неї;

2) на виконання політики (положення) про управління ризиками спільно з комплаєнс-підрозділом (комплаєнс-менеджером) забезпечує розробку, запровадження та підтримку адекватних внутрішніх документів та процедур управління ризиками, спрямованих на ідентифікацію, аналіз, оцінювання, обробку, моніторинг та перегляд ризиків, які стосуються діяльності, процесів та систем професійного учасника, та вживає ефективних заходів з мінімізації таких ризиків з врахуванням схильності до ризиків та прийняттого рівня ризику;

3) розробляє рекомендації для працівників професійного учасника (в тому числі осіб, які здійснюють виконавчі функції) щодо внутрішніх документів, процедур та заходів, передбачених підпунктом 2 цього пункту, надає поради та методичну допомогу щодо дотримання вимог політики (положення) про управління ризиками;

4) здійснює на постійній основі моніторинг рівня практичного впровадження професійним учасником внутрішніх документів, процедур та заходів, передбачених підпунктом 2 цього пункту;

5) здійснює на постійній основі моніторинг дотримання у поточній діяльності працівниками професійного учасника внутрішніх документів, процедур та заходів, передбачених підпунктом 2 цього пункту;

6) здійснює на постійній основі моніторинг адекватності та ефективності внутрішніх документів, процедур управління ризиками професійного учасника та заходів, здійснених для усунення недоліків у цих внутрішніх документах та процедурах, а також моніторинг адекватності та ефективності заходів, передбачених підпунктом 2 цього пункту, у тому числі здійснює моніторинг здатності окремих працівників професійного учасника дотримуватися таких заходів або внутрішніх документів та виконувати такі процедури;

7) регулярно, але не рідше ніж одного разу на шість місяців, подає органу, відповідальному за здійснення нагляду, звіт про управління ризиками, у якому містяться відомості про виконання обов'язків підрозділу з управління ризиками, зокрема, щодо виконання наданих рекомендацій щодо внутрішніх документів, процедур та заходів, що спрямовані на управління ризиками професійного

учасника, а також інформація про виявлені ризики та рекомендації щодо управління ними, інші відомості, визначені законодавством або внутрішніми документами професійного учасника. При підготовці звіту про управління ризиками підрозділ з управління ризиками може залучати інших працівників професійного учасника, які мають необхідні знання та досвід у сфері управління ризиками;

8) здійснює на постійній основі оцінку та моніторинг ризиків професійного учасника з точки зору негативного впливу на його діяльність (виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів).

Для цілей цього Стандарту керівник підрозділу з управління ризиками або ризик-менеджер, що здійснює ці функції одноосібно, належить до керівного складу професійного учасника. У разі призначення ризик-менеджера замість створення підрозділу з управління ризиками, така особа виконує усі функції підрозділу з управління ризиками, має усі повноваження керівника цього підрозділу та повинна дотримуватися усіх вимог, що передбачені цією главою.

3. Професійні учасники повинні забезпечити, щоб підрозділом з управління ризиками (ризик-менеджером) були визначені, виміряні та оцінені всі істотні ризики та належним чином про них повідомлено органи управління професійного учасника. Професійні учасники повинні забезпечити, щоб керівника підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) було залучено з правом дорадчого голосу до прийняття всіх істотних рішень з управління ризиками і щоб він міг отримати повне уявлення про весь спектр ризиків у діяльності професійного учасника. Для цілей цієї глави істотними є рішення з управління ризиками, визнані такими статутом або політикою (положенням) про управління ризиками професійного учасника.

4. З метою забезпечення належного та незалежного виконання підрозділом з управління ризиками (ризик-менеджером) функцій, передбачених пунктами 2 та 3 цієї глави, професійний учасник повинен дотримуватись таких вимог:

1) підрозділ з управління ризиками (ризик-менеджер) діє у відповідності до політики (положення) про управління ризиками, затвердженої в порядку, визначеному підпунктом 1 пункту 2 цієї глави;

2) працівники підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) мають (має) необхідні повноваження, ресурси, досвід та доступ до усієї необхідної інформації;

3) керівник підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) призначається та звільняється органом, відповідальним за здійснення нагляду, професійного учасника та є підзвітним безпосередньо органу, відповідальному за здійснення нагляду;

4) працівники підрозділу з управління ризиками призначаються та звільняються в порядку, визначеному положенням про підрозділ, органом, відповідальним за

здійснення нагляду, або відповідною особою, яка здійснює виконавчі функції, за поданням керівника підрозділу з управління ризиками та з урахуванням вимог чинного законодавства про працю;

5) у порядку, встановленому нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку з питань ліцензування та провадження професійної діяльності, професійний учасник інформує Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку про призначення або звільнення керівника підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) та про зміст звіту про управління ризиками;

6) керівник підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) в кожному конкретному випадку виявлення істотного ризику, що стосується діяльності, процесів та систем професійного учасника, подає інформацію безпосередньо органам управління професійного учасника. З цією метою керівник підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) має бути наділений у статуті правом вимоги щодо скликання засідання органу, відповідального за здійснення нагляду, та правом приймати участь у засіданнях цього органу. Керівник підрозділу з управління ризиками має право бути присутнім на засіданнях виконавчого органу, комітетів та інших колегіальних органів, утворених виконавчим органом, та, якщо це передбачено внутрішніми документами професійного учасника, може накладати заборону (вето) на рішення цих органів, якщо реалізація таких рішень призведе до порушення встановленої схильності до ризику (ризик-апетиту) та/або затверджених лімітів ризику, а також в інших випадках, установлених органом, відповідальним за здійснення нагляду, та невідкладно інформує орган, відповідальний за здійснення нагляду або комітет з управління ризиками про такі рішення;

7) працівники підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер), які (який) виконують (виконує) в тому самому професійному учаснику іншу роботу, не можуть (не може) визначати, вимірювати та оцінювати ризики у відношенні роботи, яку вони (він) виконують (виконує) поряд із здійсненням функцій управління ризиками у тому самому професійному учаснику;

8) винагорода працівників підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) не повинна бути пов'язана з результатами діяльності професійного учасника та формується в порядку, що регулюється розділом V цього Стандарту, таким чином, щоб забезпечити їх (його) незалежність та неупередженість рішень;

9) підрозділ з управління ризиками (ризик-менеджер) організаційно не залежить від інших функціональних підрозділів професійного учасника;

10) працівники підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) повинні (повинен) володіти спеціальними знаннями та навичками в залежності від виду

професійної діяльності професійного учасника, а також мати професійний досвід, необхідний для здійснення своїх повноважень.

5. Професійні учасники можуть не виконувати вимоги, передбачені підпунктами 7 та/або 8 пункту 4 цієї глави, якщо до виникнення ситуації, у якій та сама особа виконує у професійному учаснику роботу ризик-менеджера або керівника чи працівника підрозділу з управління ризиками та іншу роботу, та/або до початку виплати винагороди працівникам підрозділу (ризик-менеджеру), пов'язаної з результатами роботи професійного учасника, органом, відповідальним за здійснення нагляду, буде прийняте обґрунтоване рішення, що з огляду на економічну сутність, обсяг та складність операцій, які здійснюються таким професійним учасником, та на перелік послуг, які надаються в рамках професійної діяльності, такі вимоги є непропорційними, а функція управління ризиками може виконуватися ефективно без їх додержання.

На вимогу (запит) Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку такий професійний учасник повинен надати копію рішення органу, відповідального за здійснення нагляду, з письмовим обґрунтуванням зазначеного у абзаці першому цього пункту рішення або відповідний витяг з такого рішення.

У разі, якщо за оцінкою органу, відповідального за здійснення нагляду, професійного учасника зазначене у абзаці першому цього пункту рішення перестає відповідати економічній сутності, обсягу та складності операцій, які здійснюються таким професійним учасником, переліку послуг, які надаються в рамках такої діяльності та/або з інших причин створює ризики для ефективного функціонування підсистеми управління ризиками, професійний учасник зобов'язаний якнайшвидше (в мінімально можливий розумний строк) забезпечити виконання вимог, передбачених підпунктами 7 та/або 8 пункту 4 цієї глави, та повідомити про це Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку у разі наявності достатніх підстав, підтверджених відповідними документами, вважати, що підсистема управління ризиками професійного учасника функціонує неефективно, має право видати розпорядження про усунення порушень законодавства, а саме зобов'язати професійного учасника усунути вказане порушення шляхом приведення функціонування підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) у відповідність з вимогами, передбаченими підпунктами 7 та/або 8 пункту 4 цієї глави.

6. Орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника, за необхідності, але не рідше ніж одного разу на рік, переглядає політику (положення) про управління ризиками з метою перевірки врахування у ньому актуальних ризиків, управління якими повинно здійснюватись в рамках діяльності професійного учасника. У випадку, якщо політика (положення) про управління ризиками не враховує актуальні ризики, орган, відповідальний за

здійснення нагляду, надає доручення комітету з управління ризиками стосовно надання відповідних пропозицій щодо внесення змін до зазначеної політики (положення) з подальшою передачею таких пропозицій до підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджеру) для розробки проєкту змін до нього.

У разі встановлення підрозділом з управління ризиками (ризик-менеджером) у ході моніторингу адекватності та ефективності внутрішніх документів та процедур управління ризиками необхідності внесення змін до політики (положення) про управління ризиками такий підрозділ (ризик-менеджер) повинен забезпечити розробку проєкту змін та винести його на розгляд комітету органу, відповідального за здійснення нагляду, з управління ризиками з власної ініціативи.

7. При здійсненні обов'язків, передбачених цією главою, підрозділ з управління ризиками повинен враховувати, що в ході провадження професійної діяльності можуть виникати, зокрема, наступні ризики:

1) **кредитний ризик** (ризик контрагента) - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів професійного учасника внаслідок того, що контрагент не зможе виконати свої договірні зобов'язання перед таким професійним учасником;

2) **ризик концентрації** - ризик виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів через значне інвестування в одну галузь, одну географічну зону, один вид активу, одного контрагента або групу пов'язаних контрагентів;

3) **ринкові ризики** - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника внаслідок несприятливої зміни ринкової вартості фінансових інструментів у зв'язку з коливаннями цін на чотирьох сегментах фінансового ринку, чутливих до зміни відсоткових ставок: ринку боргових цінних паперів, ринку пайових цінних паперів, валютному ринку і товарному ринку. Ринкові ризики включають:

процентний ризик портфелю професійного учасника, пов'язаний з негативними наслідками коливання процентних ставок на інструменти, що знаходяться в портфелі професійного учасника;

пайовий (фондовий) ризик, пов'язаний з негативними наслідками коливання цін на пайові цінні папери та деривативні фінансові інструменти, базовим активом яких є такі цінні папери, а також інші фінансові інструменти з нефіксованим прибутком;

валютний ризик, пов'язаний з негативними наслідками коливання курсів іноземних валют та золота;

товарний ризик, пов'язаний з негативними наслідками змін ринкової вартості товарів, включаючи дорогоцінні метали, та коливань цін на деривативні фінансові інструменти, базовим активом яких є товари;

4) **операційні ризики** - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника внаслідок неадекватних або незадовільно організованих внутрішніх процесів, дій працівників чи функціонування систем такого професійного учасника, а також внаслідок впливу зовнішніх подій (крім стратегічного ризику). Операційні ризики **включають**:

ризик персоналу, пов'язаний з діями або бездіяльністю працівників професійного учасника, включаючи допущення помилки при проведенні операції, здійснення неправомірних операцій (в тому числі шахрайство), пов'язане з недостатньою кваліфікацією (ризик некомпетентності) або із зловживаннями чи бездіяльністю персоналу, перевищення повноважень, розголошення інсайдерської та/або конфіденційної інформації, зокрема, внаслідок недостатньої мотивації (ризик мотивації);

інформаційний ризик - ймовірність настання несприятливих наслідків, викликані неадекватними або незадовільно організованими внутрішніми процесами інформаційного обміну та зберігання інформації, недосконалою роботою інформаційних технологій, систем та процесів обробки інформації або їх недостатнім захистом, включаючи збій у роботі програмного та/або технічного забезпечення, обладнання, інформаційних систем, засобів комунікації та зв'язку, порушення цілісності даних та носіїв інформації, несанкціонований доступ до інформації сторонніх осіб, загроза доступності інформації та інше, що може призвести до виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів професійного учасника;

юридичний ризик - ризик, пов'язаний з ймовірністю виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів професійного учасника внаслідок застосування до нього неочікуваних санкцій за недотримання вимог законодавства через можливість їх неоднозначного тлумачення або унаслідок визнання з тих самих причин недійсними умов договору;

5) **стратегічний ризик** - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника унаслідок неправильних рішень осіб, які здійснюють управлінські функції та/або неадекватного реагування на зміни в бізнес-середовищі;

б) **ризик ліквідності** - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника внаслідок того, що активи професійного учасника не можуть бути перетворені у ліквідну форму для забезпечення виконання професійним учасником своїх зобов'язань;

7) **ризик надмірного левериджу** - ризик, що виникає через зменшення власних коштів професійного учасника, яке відбувається внаслідок визнання отриманих та/або очікуваних збитків відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності;

8) **комплаєнс-ризик, до яких також належать:**

AML/CFT ризик - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника внаслідок порушення або недотримання вимог законів, нормативно-правових актів, правочинів, прийнятої практики, внутрішніх документів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

ризик зміни законодавства - ризик виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника, обумовлений змінами законодавства. Ризик зміни законодавства входить до зовнішніх ризиків;

9) **ризик втрати ділової репутації (ризик репутації)** - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у професійного учасника внаслідок виникнення у суспільстві несприятливого сприйняття професійного учасника, зокрема фінансової стійкості, якості послуг, що надаються професійним учасником, або його діяльності в цілому, який може бути наслідком реалізації інших ризиків;

10) **ризик банкрутства** - ризик неможливості продовження діяльності професійного учасника, який може виникнути при погіршенні фінансового стану професійного учасника, виникненні збитків від його діяльності внаслідок перевищення витрат над доходами;

11) **зовнішні ризики:**

системний ризик - ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів у значній кількості професійних учасників, яка обумовлена неможливістю виконання ними своїх зобов'язань у зв'язку з невиконанням (несвоєчасним виконанням) зобов'язань одним професійним учасником внаслідок реалізації у нього кредитного ризику, ризику ліквідності або іншого ризику. Системний ризик несе загрозу порушення діяльності всієї фінансової системи;

ризик зміни законодавства (належить до комплаєнс-ризиків);

13) **залишковий ризик** - ризик, що залишається після вжиття професійним учасником передбачених внутрішніми документами заходів з мінімізації кредитного ризику внаслідок того, що такі заходи виявилися менш ефективними ніж очікувалося.

8. Порядок взаємодії підрозділу з управління ризику з іншими підрозділами системи внутрішнього контролю встановлюється внутрішніми документами

професійного учасника, затвердженими органом, відповідальним за здійснення нагляду, з урахуванням вимог цього розділу.

IV. Особи, що забезпечують функціонування системи внутрішнього контролю професійного учасника

1. Загальні вимоги до осіб, що забезпечують функціонування системи внутрішнього контролю професійного учасника

1. Професійний учасник повинен забезпечувати управління ризиками некомпетентності, зокрема, шляхом виконання вимог цього розділу.

2. Голова та члени органу, відповідального за здійснення нагляду, голова та члени колегіального виконавчого органу, особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу, посадові особи та **працівники системи внутрішнього контролю професійного учасника, інші особи, визначені нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, повинні відповідати кваліфікаційним вимогам щодо ділової репутації та професійної придатності, визначеним цим Стандартом.**

3. **Ділова репутація** осіб, зазначених у пункті 2 цієї глави та інших осіб у випадках, визначених законодавством, є сукупністю документально підтвердженої інформації про фізичну особу, яка дає можливість зробити висновок про відповідність її діяльності вимогам законодавства, діловій практиці, професійній етиці, а також про порядність, професійні, управлінські здібності фізичної особи та повинна відповідати таким вимогам:

1) особу протягом останніх трьох років не було звільнено з роботи (не було припинено її повноваження) на ринках фінансових послуг та/або організованих товарних ринках на вимогу органу державної влади, в тому числі іноземного (за винятком випадків, коли особа була звільнена, були припинені її повноваження та/або особа не вступила на посаду у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом державної влади рішення про відмову в погодженні особи на посаду керівника, головного бухгалтера або посадової особи системи внутрішнього контролю);

2) особу не було звільнено з роботи (у тому числі з роботи в іноземних юридичних особах) протягом останніх п'яти років за систематичне або одноразове грубе порушення особою своїх посадових обов'язків та/або правил трудового розпорядку, порушення законодавства про протидію корупції, вчинення розкрадання, зловживання владою / службовим становищем або іншого правопорушення (при роботі в юридичних особах - резидентах - звільнення на підставі пунктів 3, 4, 7, 8 частини першої статті 40, пунктів 1, 11, 2, 3 частини першої статті 41, абзацу дев'ятого частини першої статті 431 та статті 45 Кодексу законів про працю України);

3) особу не було звільнено з посади у зв'язку з притягненням до дисциплінарної відповідальності за результатами процедури дисциплінарного провадження, передбаченої спеціальними законами (застосовується протягом трьох років із дня прийняття відповідного рішення);

4) особу не було звільнено від виконання функцій повіреного (управителя) трасту або не було припинено інші фідуціарні відносини з цією особою у зв'язку з порушенням або неналежним виконанням його обов'язків;

5) у разі якщо особа обіймала посади, необхідність погодження призначення на які відповідним органом державної влади передбачена законодавством, відсутні факти обіймання особою посади / посад (виконання обов'язків за посадою) керівника, посадової особи системи внутрішнього контролю, головного бухгалтера або факти виконання функцій особи, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку, фінансової установи / товарної біржі протягом більше шести місяців без погодження відповідним органом державної влади на таку посаду / посади (застосовується з першого дня сьомого місяця після дня обрання (призначення) особи на посаду (у разі обіймання кількох посад або однієї посади кілька разів без погодження з відповідним органом державної влади - після дня обрання (призначення) особи на першу з таких посад) та протягом трьох років із дати усунення цього порушення);

6) до особи не застосовувалося дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю, анулювання виданого особі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю чи діяльністю арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), позбавлення права на здійснення діяльності приватного виконавця (застосовується протягом трьох років із дня прийняття відповідного рішення);

7) відсутні факти, встановлені відповідним державним органом, надання особою безпосередньо або через третіх осіб державному органу недостовірної інформації про власну особу, яка вплинула або могла вплинути на прийняття цим державним органом рішення (застосовується протягом трьох років із дня надання такої інформації);

8) відсутні факти володіння істотною участю у фінансовій установі, іноземній фінансовій установі станом на будь-яку дату протягом року, що передує даті рішення органу ліцензування та нагляду, суду або іншого уповноваженого органу щодо такої установи про:

призначення тимчасової адміністрації та/або
віднесення до категорії неплатоспроможних, або
визнання банкрутом, та/або

відкликання / анулювання ліцензії / усіх ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових послуг / усіх ліцензій на окремі види професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках за ініціативою органу ліцензування та нагляду (крім відкликання / анулювання ліцензії у зв'язку з ненаданням фінансовою

установою жодної фінансової послуги протягом року з дня її отримання / якщо професійний учасник ринків капіталу не розпочав провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках та/або не надавав додаткових послуг, передбачених ліцензією на провадження певного виду діяльності, протягом року з дати отримання такої ліцензії / не провадив професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, та/або не надавав додаткових послуг, передбачених ліцензією на провадження певного виду професійної діяльності, протягом шести місяців поспіль, якщо інший строк не встановлено спеціальним законом, що регулює такий вид професійної діяльності), та/або виключення з Державного реєстру фінансових установ та/або реєстру фінансових установ іншого органу ліцензування та нагляду, уповноваженого органу іноземної держави;

9) відсутні факти перебування особи протягом більше шести місяців на посаді (або виконання обов'язків за посадою) у складі наглядової ради, ради директорів, колегіального виконавчого органу, керівника одноосібного виконавчого органу, посадової особи системи внутрішнього контролю, головного бухгалтера або факти виконання функцій особи, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку, фінансової установи / товарної біржі протягом року, що передує даті рішення про визнання фінансової установи / товарної біржі банкрутом або набрання законної сили рішення про відкликання (анулювання) ліцензії за вчинення правопорушення на ринках фінансових послуг та/або організованих товарних ринках або рішення відносно банку про банкрутство / відкликання ліцензії / виключення з реєстру фінансових установ (крім відкликання банківської ліцензії у зв'язку з нездійсненням банком жодної банківської операції протягом року з дня її отримання або під час ліквідації банку за ініціативою власників);

10) у особи була відсутня можливість незалежно від обіймання посад і володіння участю в фінансовій установі / товарній біржі, надавати обов'язкові вказівки або іншим чином визначати чи істотно впливати на дії фінансової установи / товарної біржі, іноземної фінансової установи станом на будь-яку дату протягом року, що передує даті рішення про визнання фінансової установи / товарної біржі банкрутом або набрання законної сили рішення про відкликання (анулювання) ліцензії за вчинення правопорушення на ринках фінансових послуг та/або організованих товарних ринках або рішення відносно банку про банкрутство / відкликання ліцензії / виключення з реєстру фінансових установ (крім відкликання банківської ліцензії у зв'язку з нездійсненням банком жодної банківської операції протягом року з дня її отримання або під час ліквідації банку за ініціативою власників);

11) відсутні факти перебування особи протягом більше шести місяців на посаді (або виконання обов'язків за посадою) у складі наглядової ради, ради директорів, колегіального виконавчого органу, керівника одноосібного виконавчого органу, посадової особи системи внутрішнього контролю, головного бухгалтера або факти виконання функцій особи, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку, іноземної фінансової установи / товарної біржі протягом року, що передує даті рішення про

визнання іноземної фінансової установи / товарної біржі банкрутом або набрання законної сили рішення про відкликання (анулювання) ліцензії за вчинення правопорушення на ринках фінансових послуг та/або організованих товарних ринках або рішення відносно іноземного банку про банкрутство / відкликання ліцензії / виключення з реєстру фінансових установ (крім відкликання ліцензії під час ліквідації іноземного банку за ініціативою власників);

12) у особи була відсутня можливість незалежно від обіймання посад і володіння участю надавати обов'язкові вказівки або іншим чином визначати чи істотно впливати на дії іноземної фінансової установи / товарної біржі станом на будь-яку дату протягом року, що передує даті рішення про визнання іноземної фінансової установи / товарної біржі банкрутом або набрання законної сили рішення про відкликання (анулювання) ліцензії за вчинення правопорушення на ринках фінансових послуг та/або організованих товарних ринках або рішення відносно іноземного банку про банкрутство / відкликання ліцензії / виключення з реєстру фінансових установ (крім відкликання банківської ліцензії у зв'язку з нездійсненням банком жодної банківської операції протягом року з дня її отримання або під час ліквідації банку за ініціативою власників);

13) відсутні факти припинення повноважень (звільнення) особи чи її переведення на іншу посаду протягом останніх трьох років, якщо йому передувала вимога (рішення) відповідного органу державної влади, у тому числі уповноваженого органу іноземної держави щодо заміни цієї особи на посаді чи щодо її відсторонення від посади в зв'язку з неналежним виконанням особою посадових обов'язків, яке призвело до порушення фінансовою установою / товарною біржею, іноземною фінансовою установою / товарною біржею вимог законодавства;

14) ділова репутація особи є бездоганною у розумінні Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення";

15) особою не вчинено грубих (істотних) та/або систематичних порушень вимог банківського, фінансового, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавства про акціонерні товариства, законодавства про захист прав споживачів, встановлених у визначеному законодавством порядку;

16) відсутні факти двох та більше неявок особи (без поважних причин) на складання протоколу про адміністративне правопорушення вимог банківського, фінансового, валютного законодавства, законодавства з питань фінансового моніторингу, законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавства про акціонерні товариства, законодавства про захист прав споживачів;

17) відсутні факти невідповідності діяльності особи вимогам до ділової практики та/або професійної етики;

18) до особи не застосовувались економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) згідно з резолюціями Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій, рішень Ради Європейського Союзу, інших міждержавних об'єднань, членом (учасником) яких є Україна, що передбачають обмеження або заборону торговельних та/або фінансових операцій, органами іноземних держав (крім держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України") або України (для цілей цього підпункту особа вважається такою, до якої не застосовувалися зазначені заходи, якщо після їх скасування пройшло три роки);

19) особа не позбавлена, в установленому законодавством порядку, права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (для цілей цього підпункту особа вважається такою, що не позбавлена права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю після закінчення строку, на який здійснювалося позбавлення зазначеного права);

20) особа не включена до переліку осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, в установленому законодавством порядку;

21) відсутні факти порушення особою порядку погодження набуття істотної участі в фінансовій установі / товарній біржі;

22) відсутні інші ознаки невідповідності ділової репутації вимогам, визначеним законом та відповідними державними органами (у тому числі відповідними іноземними державними органами), що виявлені відносно періодів роботи особи на ринку фінансових послуг та/або організованих товарних ринків, державне регулювання щодо яких здійснюють відповідні державні органи.

Наявність ознак невідповідності вимогам, зазначеним у підпунктах 1 - 22 та у абзаці двадцять восьмому цього пункту, встановлюється за останні п'ять календарних років, що передують оцінці ділової репутації особи, якщо інший строк дії ознаки не встановлено у змісті самих ознак, зазначених у законодавстві про ринки капіталу та організовані товарні ринки, зокрема у цьому Стандарті.

Особа, яка вважає, що з поважних причин до неї не повинні застосовуватися певні ознаки невідповідності ділової репутації вимогам, зазначеним у цьому пункті, має право надати з цього приводу до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку відповідне обґрунтоване письмове клопотання, яке підлягає розгляду у терміни та в порядку, визначені у Законі України "Про звернення громадян" із забезпеченням, у тому числі, права особи особисто викладати свої аргументи та бути присутньою при розгляді клопотання.

4. Професійна придатність осіб, зазначених у пункті 2 цієї глави, визначається як сукупність знань, професійного та управлінського досвіду особи, необхідних для належного виконання посадових обов'язків з урахуванням бізнес-плану (бізнес-стратегії) професійного учасника.

5. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, повинні мати вищу освіту не нижче першого ступеня (бакалавра).

6. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, повинні діяти в інтересах професійного учасника, добросовісно та розумно, у межах повноважень, наданих їм статутом та законодавством, а також не мають права розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність професійного учасника та професійну таємницю, крім випадків, передбачених законом.

Зазначені особи професійного учасника на вимогу суб'єкта аудиторської діяльності зобов'язані надати документи про фінансово-господарську діяльність професійного учасника.

7. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, зобов'язані:

1) **сприяти досягненню професійним учасником успішних результатів**, тобто діяти у такий спосіб, який, на їхнє добросовісне переконання, з найбільшою ймовірністю сприятиме досягненню успішних результатів діяльності професійного учасника на користь усіх його акціонерів (учасників). Якщо цілі професійного учасника включають інші цілі, крім отримання прибутку акціонерами (учасниками), для цілей цього підпункту під сприянням досягненню успішних результатів діяльності професійного учасника розуміється досягнення також таких цілей. Зазначені особи мають дотримуватися обов'язку, передбаченого цим підпунктом, з урахуванням положень інших законів, що вимагають від таких осіб, за певних обставин, враховувати інтереси кредиторів професійного учасника чи діяти в їхніх інтересах. Виконання обов'язку, передбаченого цим підпунктом, не повинно завдавати шкоди клієнтам професійного учасника та створювати загрози їх інвестиціям;

2) **ухвалювати незалежні рішення**. Не вважається порушенням такого обов'язку, якщо посадова особа діє відповідно до законодавства, статуту професійного учасника, на підставі договору, укладеного з професійним учасником, що обмежує можливість подальшого дискреційного розсуду посадової особи, або якщо посадова особа діє на виконання рішення вищого органу управління чи наглядового органу та у спосіб, передбачений статутом професійного учасника;

3) **діяти з розумним ступенем обачності, професійності та старанності**, що означає обачність, професійність та старанність, з якими діяла б розумна особа, яка:

володіє таким рівнем знань, професійності та досвіду, які можна розумно очікувати від особи відповідно до її посади у професійному учаснику;

володіє таким рівнем знань, професійності та досвіду (зокрема спеціальних знань, практичних навичок та інших складових професійної придатності), який повинна мати особа відповідно до її посади у професійному учаснику;

4) **унікати конфлікту інтересів** відповідно до пункту 8 цієї глави;

5) утримуватися від прийняття вигод (благ) від третіх осіб відповідно до пункту 9 цієї глави;

б) повідомити про пряму або опосередковану заінтересованість у правочині відповідно до порядку, що обов'язково визначається у статуті та/або внутрішніх положеннях професійного учасника з урахуванням вимог статті 107 Закону України "Про акціонерні товариства" або частин першої та другої статті 45 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" (в залежності від організаційно-правової форми професійного учасника).

8. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, мають уникати конфлікту інтересів, зокрема, уникати ситуацій, в яких у них існує або може виникнути прямий чи опосередкований інтерес щодо використання майна, інформації або можливостей професійного учасника, якщо такий інтерес суперечить або може суперечити інтересам професійного учасника та якщо задоволення такого інтересу призводить чи може призвести до заподіяння шкоди професійному учаснику.

Про виникнення конфлікту інтересів посадові особи професійного учасника мають невідкладно письмово повідомити раду директорів або наглядову раду професійного учасника.

Положення цього пункту не застосовуються у разі виникнення конфлікту інтересів при вчиненні з професійним учасником правочинів, що врегульовані порядком, зазначеним у підпункті 6 пункту 7 цієї глави.

Цей обов'язок не вважається порушеним, якщо випадок не може розумно вважатися таким, що може спричинити конфлікт інтересів, або посадовими особами надано погодження.

Випадок виникнення конфлікту інтересів може бути погоджений відповідним колегіальним органом управління професійного учасника (наглядовою радою, радою директорів, виконавчим органом), якому підпорядкована особа або членом якого є особа, якщо статут не обмежує можливість такого погодження.

Погодження може бути надано у разі виконання всіх таких умов:

засідання, на якому розглядається питання, проведено за наявності кворуму, при визначенні якого не враховується особа, стосовно якої розглядається питання або будь-яка інша заінтересована посадова особа;

рішення з питання прийнято без урахування голосів особи, стосовно якої розглядається питання або будь-якої заінтересованої посадової особи, або мало бути прийнято, навіть за умови неврахування таких голосів під час голосування.

9. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, не мають права отримувати від третіх осіб винагороду (виплати, винагороди та інші блага) за виконання такими особами функцій і повноважень за посадою в професійному учаснику або за вчинення дій чи бездіяльності такої особи на посаді у професійному учаснику.

Для цілей цього пункту третьою особою вважається особа інша, ніж професійний учасник, або його афілійована юридична особа чи особа, яка діє від імені товариства чи його афілійованої юридичної особи.

Винагорода, отримана директором від особи, за допомогою якої він надає товариству послуги (як директор чи інші), не вважається наданою третьою особою.

Вимоги цього пункту не вважаються порушеними, якщо отримання вигоди не може розумно розглядатися як таке, що дає підстави для виникнення конфлікту інтересів.

10. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, мають дотримуватися обмежень, визначених статтею 26 Закону України "Про запобігання корупції".

11. Особи, зазначені у пункті 2 цієї глави, повинні мати можливість приділяти достатньо часу для виконання покладених на них обов'язків.

12. У осіб, зазначених у пункті 2 цієї глави, має бути відсутній конфлікт інтересів (суперечності між особистими інтересами і посадовими обов'язками в професійному учаснику) або є можливість усунення такого конфлікту інтересів.

4. Посадові особи та працівники системи внутрішнього контролю професійного учасника

2. Керівник підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджер) професійного учасника повинен мати сукупність знань, необхідних для належного виконання таких функцій, та досвід роботи не менше трьох років в професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків або в сфері державного контролю за ними та/або в фінансових установах / товарних біржах в сферах внутрішнього аудиту та/чи комплаєнсу та/чи управління ризиками.

4. Керівники та працівники підрозділів, які виконують функції з управління ризиками, внутрішнього аудиту та комплаєнсу та/або окремі посадові особи, які виконують функції ризик-менеджера, комплаєнс-менеджера та внутрішнього аудитора повинні мати кваліфікацію в сфері провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках не в меншому обсязі ніж фахівці, які здійснюють дії з безпосереднього провадження такої діяльності. Наявність такої

кваліфікації у вищезазначених посадових осіб та працівників системи внутрішнього контролю професійного учасника має підтверджуватись наявністю у них відповідного сертифікату Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення дій, пов'язаних з безпосереднім провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, не менше ніж за одним видом професійної діяльності з тих, що здійснюються професійним учасником.

Керівники та працівники підрозділів, які виконують функції з управління ризиками, внутрішнього аудиту та комплаєнсу та/або окремі посадові особи, які виконують функції ризик-менеджера, комплаєнс-менеджера та внутрішнього аудитора можуть мати тільки один сертифікат Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за умови, що цей сертифікат виданий за одним з тих видів діяльності, які здійснює професійний учасник. У разі наявності у професійного учасника підрозділів системи внутрішнього контролю працівники кожного з підрозділів із керівником підрозділу включно повинні мати у сукупності сертифікати за усіма видами діяльності, що здійснює професійний учасник.

5. У разі поєднання функцій підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) та підрозділу з комплаєнсу (комплаєнс-менеджеру) у випадках, визначених у абзаці третьому пункту 4 глави 1 розділу III цього Стандарту, до керівників таких підрозділів (ризик-менеджерів, що поєднують функції з функціями комплаєнс-менеджерів) застосовуються вимоги в обов'язі не меншому, ніж встановлено у пункті 2 цієї глави.

6. У разі поєднання функцій особи, що здійснює виконавчі функції у професійному учаснику, або функцій іншого працівника професійного учасника з функціями ризик-менеджера та/або комплаєнс-менеджера (або відповідних посадових обов'язків керівника підрозділу з управління ризиками, підрозділу з комплаєнсу, у тому числі такого підрозділу з управління ризиками, до якого передані функції з комплаєнсу) у випадках, визначених у абзаці четвертому пункту 4 глави 1 розділу III цього Стандарту, до цієї особи застосовуються вимоги в обов'язі не меншому, ніж встановлено у пункті 2 цієї глави.

7. У разі звільнення керівника комплаєнс-підрозділу, підрозділу з управління ризиками, підрозділу з внутрішнього аудиту або відсутності якоїсь з цих посадових осіб системи внутрішнього контролю на роботі з інших причин (відпустки, тимчасова непрацездатність тощо) професійний учасник повинен забезпечити виконання функцій відповідної підсистеми системи внутрішнього контролю.

При цьому допускається тимчасове покладання обов'язків керівника підрозділу системи внутрішнього контролю на іншого працівника цього підрозділу або покладання обов'язків окремої посадової особи системи внутрішнього контролю (комплаєнс-менеджера, ризик-менеджера,

внутрішнього аудитора) на члена органу, відповідального за здійснення нагляду, або на іншого працівника професійного учасника, який відповідає вимогам пункту 3 глави 1 цього розділу.

Таке тимчасове покладання обов'язків повинно супроводжуватися вжиттям заходів врегулювання конфлікту інтересів у разі можливості його виникнення.

У разі неможливості виконання посадовою особою системи внутрішнього контролю своїх посадових обов'язків професійний учасник повинен вживати заходи для її заміни з урахуванням вимог законодавства про працю.

При звільненні посадової особи системи внутрішнього контролю професійний учасник повинен забезпечити призначення нової особи на відповідну посаду не пізніше ніж через три місяці.

8. Вимоги до професійної придатності працівників підрозділів з комплаєнсу, управління ризиками, внутрішнього аудиту професійного учасника, крім визначених у цьому розділі, встановлюються професійним учасником у внутрішніх документах, що регулюють функціонування системи внутрішнього контролю.

6. Особливості призначення винагороди посадовим особам та працівникам системи внутрішнього контролю професійного учасника

1. Положення про винагороду працівників системи внутрішнього контролю затверджується відповідно до статуту професійного учасника загальними зборами учасників (акціонерів) або органом, відповідальним за здійснення нагляду, та є невід'ємною частиною політики (положення) з питань винагороди, що з урахуванням правил призначення та виплати винагороди встановлює склад та порядок призначення та виплати винагороди працівникам підсистем комплаєнсу, управління ризиками та внутрішнього аудиту.

2. Винагорода працівників системи внутрішнього контролю повинна дозволяти професійному учаснику залучати кваліфікованих та досвідчених працівників для виконання функцій забезпечення комплаєнсу, управління ризиками та внутрішнього аудиту в діяльності такого професійного учасника.

3. У складі винагороди працівників системи внутрішнього контролю має переважати фіксована складова винагороди. Методи визначення розміру змінної складової винагороди працівників системи внутрішнього контролю обираються професійним учасником у спосіб, що унеможливує створення загрози незалежності та об'єктивності в діяльності таких працівників. Призначення та виплата винагороди працівникам системи внутрішнього контролю не повинні бути пов'язаними з результатами діяльності професійного учасника, мають базуватися на фактичному виконанні такими працівниками вимог внутрішніх документів, на підставі яких вони діють, та враховувати результати аудиту ефективності підсистем внутрішнього контролю, функціонування яких такі працівники забезпечують.

Щодо наявності у посадових осіб системи внутрішнього контролю сертифікату Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення дій, пов'язаних з безпосереднім провадженням професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках маємо повідомити таке.

Відповідно до рішення НКЦПФР №319 від 25.06.2020 року передбачено:

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 24 вересня 1996 року № 215 «Про затвердження Положення про порядок навчання та атестації фахівців з питань фондового ринку», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 08 жовтня 1996 року за № 584/1609 (зі змінами) (далі - Наказ № 215).

3. Визнати таким, що втратило чинність, рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 січня 2013 року № 62 «Про затвердження Порядку роботи екзаменаційних комісій та проведення кваліфікаційних іспитів фахівців з питань фондового ринку», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 07 лютого 2013 року за № 232/22764 (зі змінами).

4. Атестація осіб, які здійснюють або мають намір здійснювати професійну діяльність на фондовому ринку, відповідно до Положення про порядок атестації фахівців з питань фондового ринку, затвердженого цим рішенням, здійснюється починаючи з 01 вересня року, наступного після року припинення чи скасування воєнного стану в Україні.

Отже професійний учасник має забезпечити призначення посадових осіб системи внутрішнього контролю, які відповідають вимогам встановленим розділом IV Стандарту 4 корпоративного управління (крім наявності сертифікату).

Крім того, відповідно до пункту 5 розділу IV Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринках капіталу – діяльності з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю професійний учасник протягом п'яти робочих днів з дати виникнення змін, в тому числі ризик-менеджера) зобов'язаний повідомити НКЦПФР у формі додатку 13 та 16 до Ліцензійних умов.